

איור: ירמי פינקוס

סוציאליזם יהודי

רות בונדי

השבוע נפטרה רות בונדי, סופרת, עיתונאית ומתרגמת מחוננת. הצטערתי והתעצבתי על מותה. באמצעותה התוודעתי לספרות הצ'כית, שנעשתה אהובה עליי מאוד. בזכותה קראתי את "שירתתי את מלך אנגליה" ועוד ספרים של בוהומיל הראבאל, ואת "צלופחי הזהב" של אוטה פאוול, ואת "השנים הנפלאות בזנבל" של מיכאל ויווג, ואת "החייל האמיץ שווייק" של ירוסלב האשק - ספר חובה לכל מתגייס - שאותו תירגמה עם חיים איזק, ואת "מחול אחרון ופרידה" של מילן קונדרה, ואת "שנת הגנון" של צ'אפק, שהקריאה בו הייתה אחד המניעים לכתיבת "גינת בר" שלי, כתשובה עברית הולמת ואוהבת לספרות הצ'כית.

אני אוהב את ההומור העצמי הדק, הנינוח, של הסופרים הצ'כים, את מבטם על החיים על כל מרכיביהם ושוכניהם הקטנים, את היעדר הפזוזה ואת האינפיות שלהם. הספרות הצ'כית כל כך טובה בעיניי והתרגום של בונדי כל כך נעים לי, עד שפעם אחת, כשהתבקשתי להמליץ על ספרי קריאה לשבוע הספר, עניתי בלי לחשוב פעמיים: כל ספר שבא מצ'כיה. אגב, גם לנו יש סופר צ'כי, וליתר דיוק - סופר שכותב ספרות צ'כית משוכחת בעברית, הוא האיש שגם מאייר את הטור הזה, ירמי פינקוס.

אם כך ואם כך, לפני כמה שנים, בביקור שביקרתי בפראג, התברר לי שגם רות בונדי מבקרת שם. היא באה לעיר הולדתה כדי לקבל פרס שהעניקה לה ממשלת צ'כיה על תרומתה להפצת התרבות הצ'כית. שמחתי מאוד לפגוש אותה ולהשתתף בטקס שערכו לכבודה. גיליתי אז שאנחנו חולקים דעה חיובית רומה על הספרות הצ'כית, ואף שהייתה ניצולת שואה - דעה שלילית רומה על מצעדי החיים ועל מסעות הנוער הישראלי למחנות הריכוז. רות בונדי מתה השבוע והיא בת 94. יש לה בספרייה שלי מצבה קטנה בדמות מדף של הספרים שתירגמה.

במפלגת המחנה הציוני, או בכל מפלגה אחרת, שמחתי כאשר אבי גבאי השמחה הזאת עדיין בתוקף, אבל כבר לא מהסיבות המקוריות. עתה כבר כחלופה ראויה לשלטון הנוכחי. מצד שני, האיש לא חדל לספק לי עורך עניין, מעורר ייאוש - וכל זה בגלל פרובוקציות וגימיקים ולא מאמין בכל מה שפיו פולט. בכך הוא הולך בדרכי ראש הממשלה, להחליפו, אך נעשה רומה לו מיום ליום. לא רק בגלל הדעות הימניות לא משום ששניהם לא מציגים תפיסת עולם או חזון, אלא מפריחים כמו שהדברים נראים, גבאי משקיע מאמצים רבים במיתוג המחנה, או שבדומה ל"האחוד" ול"המאוחד" בתולדות השמאל הישראלי, הוא את "המלוכר".

חרונה הייתה סביב אמירתו של גבאי - תוך הסתמכות על אמירתו למורו ורבו - שהשמאל שכחו מה זה להיות יהודים. על העניין הזה כבר לדמר, אבל גבאי, כיוורן של גורדון, כצנזסון ובנגוריון, הוסיף לכך געגוע העבודה לדורותיה מתהדרת בו, מקורו בתורה וביהדות.

ומן המפורסמות הוא שבתורה יש חוקים וערכים שהיום נחשבים גנה לאביון, לגר, ליתום ולא למנה, התייחסויות לזכויות העובד ואף לזכויות החמור, השור והציפור. אבל הרב מורכב מכפי שהוא נראה בנחמה השבועי, למשל, הוא סוציאליזם במיטבו, ואנחנו מנופפים בשבת אבל חילול שבת הוא כבר סיפור אחר לגמרי. בספר במדבר נתפס אדם, ועונשו היה מוות בסקילה. לא פחות. לעונש שבת, אם כן, יש כמה אליום היהודי שגבאי כה מתרגש ממנו. היהדות אינה רק הדלקת נרות, המן, כיבוד הורים ותפילות כל נדרי. כמו שתי הדתות המונותיאיסטיות ציות. ומונפולים שאינם רק דתיים אלא נחלת רבלינית וחילומית.